

KEHA/3212/2018

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuntopyyntö LVM/1620/08/2018

Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto alueellisen junaliikenteen järjestämisen pilottihankkeesta sekä osto- ja velvoiteliikenteen kehittämisestä 2020-2022

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää Pohjois-Savon ELY-keskukselta näkemyksiä alueellisen junaliikenteen järjestämisen pilottihankkeesta sekä osto- ja velvoiteliikenteen kehittämisestä seuraavalle kaudelle. Nykyinen ostoliikennesopimus ja päätös velvoiteliikenteestä ovat voimassa 31.12.2019 saakka. Osto- ja velvoiteliikenteellä, jonka vuorot ja aikataulut VR suunnittelee yhdessä LVM:n kanssa, pyritään täydentämään markkinaehtoista vuorotarjontaa ja turvaamaan kansalaisten liikkumistarpeet laajasti maakunnista.

Hallitus on päättänyt rautateiden henkilöliikennepalvelujen avaamisesta kilpailulle vuodesta 2022 alkaen vaiheittain, mikä liittyy kiinteästi alueellisen liikenteen tulevaisuuteen ja muuttaa merkittävästi osto- ja velvoiteliikenteen kokonaisuutta. Lisäksi hallitus on esittänyt, että maakunnille annettaisiin toimivalta oman alueensa junaliikenteeseen. Kannattamattoman junaliikenteen tulevaisuudesta on kuitenkin tehtävä linjauksia jo ennen henkilöliikennepalvelujen avaamista kilpailulle.

Liikkumistarpeet ja palvelutaso

Osto- ja velvoiteliikenteenä hoidettavan junaliikenteen merkitystä peilataan suhteessa tämän hetkiseen bussiliikenteen vuorotarjontaan, joka markkinaehtoisten vuorojen osalta voi muuttua merkittävästi lyhyelläkin aikavälillä. Pohjois-Savon ELY-keskuksen toimivalta-alueella osto- ja velvoiteliikenteen tarkastelu kohdistuu seuraaville tärkeille yhteysväleille: Joensuu-Lieksa-Nurmes, Joensuu-Varkaus-Pieksämäki, Iisalmi-Ylivieska, Kuopio-Iisalmi-Kajaani-Oulu-Rovaniemi, Savonlinna-Parikkala ja Kuopio-Kouvola.

Joensuu-Lieksa-Nurmes (osto- ja velvoiteliikenne) junayhteydet palvelevat sekä kaukoliikenteen liityntäyhteyksinä että alueellisina yhteyksinä. Jos osto- ja velvoiteliikenne lakkaisi edellä mainitulla yhteysvälillä, viikonloppuyhteydet Nurmeksesta ja Lieksasta Joensuuhun ja edelleen Helsinkiin huononisivat merkittävästi. Korvaava bussiyhteys olisi vain Nurmeksesta Joensuuhun sunnuntaisin klo 18.08 Helsinkiin lähtevälle junalle. Vastaavasti Helsingistä Joensuuhun saapuvilta junilta olisi toimivat bussiyhteydet ainoastaan sunnuntaisin klo 11.47 saapuvilta junalta Nurmekseen ja klo 17.47 saapuvilta junalta Lieksaan.

Osto- ja velvoiteliikenteen lakkaamisella olisi vaikutuksia myös arkipäivien liikenneyhteyksiin. Nurmeksesta puuttuisi arkiyhteys klo 18.08 Helsinkiin lähtevälle junalle. Lisäksi arkiyhteydet puuttuisivat klo 11.47 Helsingistä saapuvilta junalta Nurmekseen ja klo 17.47 saapuvilta junalta Lieksaan.

Joensuu-Varkaus-Pieksämäki (velvoiteliikenne) junayhteydet toimivat alueellisina yhteyksinä, mutta erityisesti tärkeinä poikkaisyhteyksinä Joensuusta Jyväskylään, Tampereelle ja Turkuun. Jos velvoiteliikenne lakkaisi edellä mainitulla yhteysväillä, jäisi vain yksi suora arkipäivän bussiyhteys Joensuusta Jyväskylään, josta olisi jatkoyhteydet junalla Tampereelle ja Turkuun. Turusta saapuville junilta olisi vastaavasti Jyväskylästä yksi suora bussiyhteys Joensuuhun. Tällä yhteysväillä vaihdolliset yhteydet ja pitkät vaihtoajat kasvattaisivat entisestään matka-aikaa, mikä taas heikentäisi joukkoliikenteen kysyntää.

Iisalmi-Ylivieska (ostoliikenne) junayhteyksissä on kyse Savon radan ja Pohjanmaan radan liityntäliikenteestä. Jos Iisalmi-Ylivieska junayhteydet (kaksi vuoroparia) lakkaisivat, olisi Iisalmi-Kiuruvesi välillä korvaavia bussiliikenneyhteyksiä, mutta vuorotarjontaan jäisi puutteita esimerkiksi viikonloppu- ja iltayhteyksien osalta. Ylä-Savosta, etenkin Kiuruvedeltä on liikkumistarpeita Pohjanmaan radan junille. Iisalmi-Ylivieska junat tarjoavat myös kuopiolaisille nopeammat yhteydet esim. Kokkolaan kuin Tampereen junat.

Kuopio-Iisalmi-Kajaani-Oulu-Rovaniemi (ostoliikenne) junayhteydet toimivat lähinnä tärkeinä kaukoliikenteen yhteyksinä, eikä niillä ole merkitystä niinkään alueellisina yhteyksinä. Jos ostoliikenne lakkaisi edellä mainitulla yhteysväillä, korvaavia bussivuoroja olisi Kuopio-Iisalmi ja jossain määrin myös Kuopio-Oulu välillä, tosin yhteydet Rovaniemelle katkeaisivat. Merkittävä puute syntyisi Iisalmen liityntäyhteyksissä arkipäivisin klo 5.35 Kuopiosta Helsinkiin lähtevälle junalle ja Helsingistä Kuopioon klo 18.29 saapuvalla junalla.

Savonlinna-Parikkala (velvoiteliikenne) junayhteyksissä on kyse Karjalan radan liityntäliikenteestä. Jos kyseisellä yhteysväillä ei olisi velvoiteliikennettä, korvaavia bussivuoroja ei olisi lainkaan junille/junilta. Aamujunaa korvaamaan ei olisi suoraa bussiyhteyttä Savonlinnasta Helsinkiin, eikä myöskään klo 16 jälkeen Helsingistä lähtevälle junalle.

Kuopio-Kouvola (velvoiteliikenne) junayhteydet ovat tärkeitä liityntäyhteyksiä, joilla turvataan esim. Helsinkiin pääsy ennen klo 9 ja paluu Helsingistä klo 15 jälkeen. Jos kyseiset velvoiteliikenteet lakkaisivat (yksi vuoropari), Kuopiosta ei olisi korvaavia suoria bussivuoroja Helsinkiin, vaan ensimmäiset bussit olisivat siellä vasta puolen päivän aikoihin.

Joensuu-Lieksa-Nurmes ja Joensuu-Varkaus-Pieksämäki yhteysväleillä osto- ja velvoiteliikenteenä hoidettavilla junavuoroilla on alueellista merkitystä työssäkäynnin, opiskelun ja vapaa-ajan liikkumismahdollisuuksina ja sitä kautta laajemmin elinkeinoelämän edellytyksinä. Iisalmi-Ylivieska, Kuopio-Iisalmi-Kajaani-Oulu-Rovaniemi, Savonlinna-Parikkala ja Kuopio-Kouvola yhteysväleillä osto- ja velvoiteliikenteen merkitys korostuu ennen kaikkea kaukoliikenteen palvelutarjonnan täydentäjinä. Pohjois-Savon ELY-keskuksen näkemyksen mukaan osto- ja velvoiteliikennettä voisi kehittää palvelemaan paremmin alueellisia liikkumistarpeita, etenkin suorina ja nopeina työssäkäyntiyhteyksinä.

Osto- ja velvoiteliikenteenä hoidettavaa junaliikennettä voidaan osittain korvata nykyisillä bussivuoroilla, mutta junavuorojen korvaaminen kokonaisuutena ELY-keskuksen/keskusten hankkimilla bussivuoroilla on niukkojen joukkoliikennemäärärahojen puitteissa mahdotonta. Todennäköisesti markkinaehtoiset bussivuorot tulisivat täydentämään palvelutason puutteita joillakin yllä mainituilla yhteysväleillä, mutta haasteena on tiedon saanti markkinaehtoisesta vuorotarjonnasta hyvissä ajoin suunnittelun pohjaksi. Tiivis yhteistyö henkilöliikennehankintoja tekevien toimivaltaisten viranomaisten kanssa

on oleellista palvelutason säilyttämiseksi ja toimivien matkaketjujen turvaamiseksi. Pohjois-Savon ELY-keskus pitää tärkeänä vaihtoehtoisten kulkumuotojen ja reittien kehittämistä liikennejärjestelmän toimivuuden näkökulmasta. Tämä edellyttää myös yhteiskäyttöisten lipputuotteiden käyttöönoton edistämistä ja valtakunnallisen aikatauluinformaation ylläpitoa.

Lippujärjestelmä

Pohjois-Savon ELY-keskus pitää tärkeänä toimivaltaisten viranomaisten yhteiskäyttöisten matkalippujen käytön edistämistä myös junaliikenteessä. Edellytyksenä yhteiskäyttöisille matkalipuille on, että matkakortti noudattaa ISO 14443 –standardia ja toimintamalleista esim. hinnoittelun, myynnin ja clearingin osalta sovitaan valtakunnallisesti.

Pohjois-Savon ELY-keskuksella on käyttöoikeussopimusliikenteitä sekä Matkahuollon että Waltti -lippu- ja maksujärjestelmässä. Waltti-kortit ovat edellä mainitun standardin mukaisia ja niistä voidaan tehdä myös junaliikenteessä käyviä tuotteita. Yhteiskäyttöisyys on mahdollista toteuttaa joko myynti- tai käyttöpohjaisesti. Myös Matkahuollon matkakortin käyttämä standardi on täysin yhteensopiva ISO 14443 –standardin kanssa. Matkahuollolla on jo VR:n kanssa yhteiskäyttöinen lipputuote.

Alueellisen liikenteen pilotointi

Mikäli Pohjois-Savon ELY-keskuksen toimivalta-alueella käynnistyy esim. kuntien ja maakuntaliittojen pilottihanke alueellisen junaliikenteen kehittämiseksi, ELY-keskus on kiinnostunut osallistumaan yhteistyöhön asiantuntijan roolissa.

Airi Muhonen
Yksikön päällikkö

Satu Huttunen
Joukkoliikennevastaava